

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 kwietnia 2019r.

Sąd Okręgowy w Suwałkach I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Mirosław Krzysztof Derda
Sędziowie:	SSO Alicja Wiśniewska (spr.) SSO Cezary Olszewski
Protokolant:	St. sekr. sądowy Ewa Andryszczyk

po rozpoznaniu w dniu 10 kwietnia 2019 roku w Suwałkach

na rozprawie

sprawy z powództwa Syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W.

przeciwko M. O.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda Syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. od wyroku Sądu Rejonowego w Olecku z dnia 20 listopada 2018 roku, sygn. akt I C 605/18

I. Zmienia zaskarżony wyrok w całości, w ten sposób, że:

- 1) zasądza od pozwanego M. O. na rzecz powoda Syndyka masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. kwotę 750 zł (siedemset pięćdziesiąt złotych) wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia 05.10.2018r. do dnia zapłaty;
- 2) oddala powództwo w pozostałym zakresie;
- 3) odstępuje od obciążania pozwanego kosztami procesu.

II. Oddala apelację w pozostałej części.

III. Odstępuje od obciążania pozwanego kosztami procesu przed Sądem II instancji.

SSO Mirosław Krzysztof Derda SSO Alicja Wiśniewska SSO Cezary Olszewski

Syndyk masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. w pozwie skierowanym przeciwko M. O. i wniósł o zasądzenie od pozwanego kwoty 750 zł wraz odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 29 grudnia 2016 roku do dnia zapłaty oraz kosztów procesu według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swego żądania powód podał, że pozwana spełniła warunki członkostwa w Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej w W. z siedzibą w W. i w związku z tym uczestniczy w pokrywaniu straty bilansowej. Dochodzona pozwem należność stanowi równowartość dwukrotności wpłaconych i posiadanych udziałów przez M. O. w Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo-Kredytowej w W. z siedzibą w W.. Kwota ta wyznacza zakres, w jakim pozwany jest zobligowany uczestniczyć w pokrywaniu strat bilansowych, tj. do podwójnej wysokości wpłaconych i posiadanych przez nią udziałów.

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z dnia 23 sierpnia 2018 roku Referendarz Sądowy w Sądzie Rejonowym w Olecku w Wydziale I Cywilnym uwzględniła powództwo w całości.

Od powyższego nakazu zapłaty sprzeciw wniósł pozwany, zaskarżając nakaz w całości i wnosząc o oddalenie powództwa w całości.

W uzasadnieniu wskazał, iż prawo spółdzielcze wskazuje, iż członek spółdzielni nie odpowiada za długi spółdzielni wobec wierzycieli. Podniósł też, iż jedyny organ, który mógłby zastosować artykuł, na który powołuje się Syndyk to Walne Zgromadzenie (...), a nie syndyk. Struktury skok zostały rozwiązane z chwilą ogłoszenia upadłości przez sąd. Podniósł też 3 – letni zarzut przedawnienia roszczenia, którego bieg terminu jest liczony od upadku (...) -u W., który nastąpił w lutym 2015 roku.

Wyrokiem z dnia 20 listopada 2018 r. w sprawie sygn. akt I C 605/18 Sąd Rejonowy w Olecku I Wydział Cywilny oddalił powództwo.

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne:

Dnia 15.04.2013r. M. O. złożył w (...) deklarację członkowską w której zadeklarował wniesienie przewidzianego w statucie kasy wpisowego w wysokości 39zł, wkładu członkowskiego w wysokości 1zł oraz udziału w ilości 1. Wysokość 1 udziału, zgodnie z par. 12 Statutu wynosiła 30zł. Dnia 03.07.2013r. M. O. złożył oświadczenie o zadeklarowaniu dodatkowych udziałów w (...) w liczbie 24, zgodnie z par. 12 Statutu (...). Należności wynikające z ww. deklaracji zostały przez pozwanego uiszczony w całości.

Postanowieniem z dnia 5 lutego 2015r. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy X Wydziale Gospodarczym dla spraw upadłościowych i naprawczych w sprawie X GU 53/15 z wniosku Komisji Nadzoru Finansowego w W. ogłosił upadłość Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej w W. z siedzibą w W. z możliwością zawarcia układu.

Postanowieniem z dnia 19 marca 2015r. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy X Wydziale Gospodarczym dla spraw upadłościowych i naprawczych w sprawie X GUp 87/15 z wniosku Komisji Nadzoru Finansowego w W. zmienił postanowienie z dnia 5 lutego 2015r. o ogłoszeniu upadłości w ten sposób, że postępowanie upadłościowe z możliwością zawarcia układu zmienił na postępowanie obejmujące likwidację majątku upadłego.

Decyzją nr (...) z dnia 17 marca 2015 roku w zarządca masy upadłości, działając na podstawie przepisu art. 26 ust. 2 ustawy o skok w związku z odnotowaną za rok 2014 stratą bilansową Kasy podjął decyzje o zaliczeniu środków zgromadzonych w ramach funduszu zasobowego i udziałowego (170.990.880,28 zł i 34.083.090,00zł) pokrycie straty bilansowej za rok 2014. Ustalono też, iż udziały wpłacone przez członków kasy, stosownie do art. 19 ust. 2 ustawy Prawo Spółdzielcze w zw. z art. 2 Ustawy o skok zostają przeznaczone na pokrycie strat kasy za rok 2014. Decyzja została wydana w oparciu o dane finansowe (...) za rok 2014, które następnie zostały potwierdzone w sprawozdaniu finansowym (...) za rok 2014 z dnia 21 września 2015r. We wskazanym okresie (...) zanotował stratę bilansową, która wyniosła w ostatecznym rozrachunku 2.264.215.497,98zł.

Pismem z dnia 21.11.2016r. pozwany został wezwany do uiszczenia kwoty 750zł tytułem podwójnej wysokości wpłaconych udziałów w ramach odpowiedzialności członka kasy za straty powstałe w kasie.

Sąd Rejonowy powołując się na przepis art. 75 ust. 1 prawa upadłościowego, wskazał iż wskutek ogłoszenia upadłości upadły traci z samego prawa zarząd oraz możliwość rozporządzania należącym do niego majątkiem, co oznacza w szczególności, że nie może przez swoje czynności faktycznej i prawne powodować skutecznie zmian w majątku masy upadłości. Powyższe oznacza w praktyce, iż dla skutecznego dochodzenia roszczeń z tytułu odpowiedzialności członków kasy do podwójnej wysokości wpłaconych udziałów nie jest zatem wymagane podjęcie jakichkolwiek uchwał przez Walne Zgromadzenie (Zebranie Przedstawicieli) upadłej kasy. Kompetencje tego organu określone również w art. 38 § 1 pr.spółdz. i powtórzone w statucie w zakresie spraw majątkowych przeszły bowiem niepodzielnie i bezwarunkowo na Syndyka. Syndyk jest zatem jedynym podmiotem, który władny jest podjąć decyzje dotyczące mienia upadłego w tym w zakresie dochodzenia należności od członków (...). Od dnia ogłoszenia upadłości syndyk obligatoryjnie zastępuje zatem każdy z organów upadłego we wszelkich sprawach związanych z majątkiem - dotyczy to również organów upadłej spółdzielni.

Zgodnie z art. 61 Ustawy Prawo upadłościowe z dniem ogłoszenia upadłości majątek upadłego staje się masą upadłości, która służy zaspokojeniu wierzycieli upadłego. Składają się na nią wszelkie prawa, które w toku postępowania upadłościowego można spieniężyć i wykorzystać na spłatę wierzycieli upadłego. Masa upadłości obejmuje cały majątek należący do upadłego w dniu ogłoszenia upadłości oraz nabyty przez niego w toku postępowania upadłościowego. Zasadniczym celem postępowania upadłościowego jest likwidacja majątku wchodzącego w skład masy w sposób zgodny z przepisami 306 - 334 Prawa upadłościowego. Członkowie (...), którzy byli członkami w dacie wszczęcia postępowania upadłościowego w dalszym ciągu zachowują status członka. Ustanie członkostwa następuje ex lege dopiero z datą wykreślenia spółdzielni z KRS, albowiem wtedy przestaje istnieć jako osoba prawna.

W ocenie Sąd Rejonowego roszczenie powoda nie znajduje oparcia w podnoszonych przez niego regulacjach prawnych tj. art. 26 ust. 3 ustawy z dnia 5 listopada 2009 roku o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, ani w § 59 ust. 5 Statutu (...) -u W..

Art. 26 ust. 3 ustawy o skok dopuszcza podwyższenie odpowiedzialności członka kasy w pokrywaniu jej straty bilansowej, jednocześnie nie rozróżniając, czy chodzi o udziały obowiązkowe, czy także nadobowiązkowe. Wskazany przepis umieszczony został w rozdziale IV ustawy o skok zatytułowanym „Gospodarka finansowa kas”. Rozdział ten dotyczy zatem zasad gospodarowania majątkiem kasy dostosowanych do specyfiki prowadzonej działalności gospodarczej. Regulacja ta musi być spójna z ustawą Prawo Spółdzielcze. Zgodnie z art. 67 Prawa spółdzielczego charakterystyczną cechą każdej spółdzielni jest prowadzenie działalności gospodarczej, na zasadzie rachunku ekonomicznego, co oznacza działalność efektywną ekonomicznie celem uzyskania możliwie najwyższego zysku i korzyści członkom spółdzielni. W tym kontekście ustawodawca wprowadził zasady dotyczące prowadzenia gospodarki finansowej kas przewidziane w rozdziale IV ustawy o skok, wskazując mechanizmy mające za cel zapewnienie bezpieczeństwa ekonomicznego kasy. Wykładnia celowościowa i funkcjonalna przepisu art. 26 ust. 3 ustawy o skok wskazuje zatem, że jego celem jest wzmocnienie stabilności finansowej kasy poprzez zaangażowanie środków ich członków do dalszego prowadzenia działalności gospodarczej - z osiągnięciem efektu w postaci zapewnienia korzyści członkom spółdzielni – nie daje zatem podstaw do zastosowania tego mechanizmu w sytuacji, gdy spółdzielnia jest w upadłości likwidacyjnej.

Dalej Sąd Rejonowy wskazał, iż zasadniczym celem postępowania upadłościowego z likwidacją majątku wchodzącego w skład masy upadłości zgodnie z przepisami ustawy i zaspokojenie wierzycieli (art. 2, 306 - 334 ustawy prawo upadłościowe). Do sytuacji upadłości i likwidacji kasy odnosi się rozdział 6 A i B ustawy o skok, które nie przewidują możliwości zaspokojenia wierzycieli przez roszczenie skierowane do członków spółdzielni w oparciu o przepis art. 26 ust. 3 ustawy. Stosowanie ww. przepisu w przypadku upadłości likwidacyjnej kasy w ocenie sądu prowadzi do obejścia prawa, a zatem działania syndyka trzeba w tym zakresie uznać za nieważne. Upadłość likwidacyjna ma na celu zaspokojenie wierzycieli. Powinna być ogłoszona tylko wtedy w gdy brak jest podstaw do ogłoszenia upadłości z możliwością zawarcia układu. Upadłość likwidacyjna wiąże się z mniejszą stopą zwrotu wierzytelności oraz prowadzi

do likwidacji przedsiębiorstwa i innych konsekwencji z tym związanych. W ramach upadłości likwidacyjnej syndyk dokonuje spisu oszacowania majątku upadłego w stanowiącego masę upadłości to wynika z treści art. 306 i następane prawa upadłościowego, a następnie dokonuje likwidacji masy - art. 308 ustawy prawo upadłościowe. Środki pieniężne uzyskane likwidacji masy upadłości są przeznaczone na zaspokojenie wierzycieli wg zasad ustalonych w prawie upadłościowym z wyłączeniem innych przepisów o kolejności zaspokojenia (art. 342 i następane ustawy prawo upadłościowe). Celem postępowania upadłościowego jest zaspokojenie wierzycieli nie zaś utrzymanie stabilności finansowej spółdzielni. Tym samym należy uznać, że masa upadłości służy w całości zaspokojeniu wierzycieli i w taki sposób zostałyby również spożytkowane świadczenie, którego dochodzi powód w niniejszym pozwem.

Sąd Rejonowy wskazał ponadto, iż z art.19 § 3 prawa spółdzielczego wynika, że członek spółdzielni nie odpowiada wobec wierzycieli spółdzielni, zobowiązania tymczasem dopłat wynikająca z przepisu art. 26 ustawy o skok ma być przeznaczona na zaspokojenie wierzycieli nie zaś na poprawienie stabilności finansowej (...). Dochodzenie przedmiotowego roszczenia stanowi zatem naruszenie prawa rozszerzenie odpowiedzialności członków spółdzielni wobec wierzycieli, na których rzecz zostaną rozdysponowane świadczenia uzyskane w drodze podobnych powództw. W efekcie działanie syndyka nie doprowadzi do korzyści dla członków spółdzielni, ale do zmniejszenia zadłużenia spółdzielni względem wierzycieli co stanowi działanie stojące w opozycji do przepisu art. 19 § 2 ustawy prawa spółdzielczego.

Zgodnie z treścią art. 5 k.c. nie można czynić z tego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno – gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony i skutkowało oddaleniem powództwa w przedmiotowej sprawie.

W ocenie Sądu Rejonowego początek biegu terminu przedawnienia, wobec braku szczegółowych regulacji w tym zakresie – to zgodnie z art. 120 k.c., a mianowicie dzień w którym stało się ono wymagalne. Jeżeli wymagalność roszczenia zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie.

Jak wynika z decyzji nr (...) z dnia 17 marca 2015 roku w zarządca masy upadłości, działając na podstawie przepisu art. 26 ust. 2 ustawy o skok w związku z odnotowana za rok 2014 stratą bilansową Kasy podjął decyzję o zaliczeniu środków zgromadzonych w ramach funduszu zasobowego i udziałowego (170.990.880,28 zł i 34.083.090,00zł) pokrycie straty bilansowej za rok 2014. Ustalono też, iż udziały wpłacone przez członków kasy, stosownie do art. 19 ust. 2 ustawy Prawo Spółdzielcze w zw. z art. 2 Ustawy o skok zostają przeznaczone na pokrycie strat kasy za rok 2014. Decyzja została wydana w oparciu o dane finansowe (...) za rok 2014, które następnie zostały potwierdzone w sprawozdaniu finansowym (...) za rok 2014 z dnia 21 września 2015r. Powyższe stało się zresztą powodem zmiany postanowienia Sądu w sprawie X GU 53/15 postanowieniem z dnia 19.03.2015r. z opcji zawarcia układu na likwidację majątku upadłego.

Powyższe oznacza, w ocenie Sądu Rejonowego, iż bieg terminu przedawnienia rozpoczął się dnia 17.03.2015r. kiedy to znana była wysokość straty bilansowej (...) za 2014r. oraz okoliczność, iż nie zostanie pokryta z środków zgromadzonych w ramach funduszu zasobowego i udziałowego. Okoliczność ta została, jak wskazał syndyk w pozwie następnie potwierdzone w sprawozdaniu finansowym (...) za rok 2014 z dnia 21 września 2015r. Wiedza jednak o stracie bilansowej istniała już dacie wydania decyzji z 17.03.2015r. Biorąc pod uwagę powyższe oraz 3 letni termin przedawnienia roszczenia względem członka spółdzielni termin przedawnienia roszczenia to 18.03.2018r. Mając na uwadze fakt, iż bieg terminu przedawnienia nie został przerwany (powództwo wniesiono dnia 22.06.2018r.) zarzut przedawnienia roszczenia podniesiony przez pozwanego w sprzeciwie należało uznać za skuteczny, co skutkowało oddaleniem powództwa również z powodu jego przedawnienia.

Powód Syndyk masy upadłości Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo - Kredytowej w W. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w W. zaskarżył opisany wyżej wyrok w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił nierozpoznanie istoty sprawy, o ile Sąd nie rozpoznał sprawy w oparciu o prawidłowe przepisy prawa materialnego stanowiące podstawę

roszczenia powoda, tj. w oparciu o przepis §59 ust. 5 Statutu Kasy, zgodnie z którym „odpowiedzialność członków za straty powstałe w kasie jest równa podwójnej wysokości wypłaconych udziałów”.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił obrazę przepisów prawa materialnego, tj.:

1. art. 26 ust. 3 ustawy o Spółdzielczych (...) (dalej: „ustawa o (...)”) poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że stosowanie w realiach niniejszej sprawy przepisu art. 26 ust. 3 ustawy o (...) uzasadniające żądanie przez powoda zapłaty jest sprzeczne z celem tego przepisu, którym jest poprawienie stabilności finansowej kasy - podczas gdy - art. 26 ust. 3 ustawy o (...) nie stanowi podstawy prawnej roszczenia Powoda, stanowiąc jedynie ustawowe upoważnienie organów uchwalodawczych Kasy do podjęcia uchwały o zmianie (uchwaleniu) statutu Kasy zwiększającego zakres uczestnictwa członków Kasy w pokrywaniu jej strat do „ podwójnej wysokości wpłaconych udziałów, a co za tym idzie przepis ten nie może stanowić podstawy prawnej oddalenia roszczenia Syndyka, które to roszczenie wynika z innej podstawy prawnej, tj. § 59 ust. 5 Statutu Kasy;

2. art. 19§3 ustawy Prawo spółdzielcze poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że żądanie od członków Kasy dopłat w celu pokrycia straty w sytuacji gdy (...) w W. jest w upadłości likwidacyjnej narusza art. 19 § 3 ustawy Prawo spółdzielcze, który zwalania członków spółdzielni z odpowiedzialności wobec wierzycieli - podczas gdy - przewidziany w tym przepisie zakres odpowiedzialności członków spółdzielni dotyczy odpowiedzialności członków Kasy wobec jej wierzycieli, nie dotyczy zaś odpowiedzialności członków wobec samej spółdzielni; innymi słowy przepis art. 19 § 3 cytowanej ustawy przewiduje jedynie zakaz dochodzenia przez wierzycieli roszczeń bezpośrednio od członków, nie stanowi natomiast żadnych ograniczeń w dochodzeniu przez spółdzielnię roszczeń wobec swoich członków z tytułu ich odpowiedzialności za wykonanie statutowego obowiązku wpłaty udziałów lub wpłaty kwot odpowiadających podwyższonej odpowiedzialności członków Kasy z tytułu powstałej straty, jak również nie limituje zakresu stosowania tego przepisu od tego czy spółdzielnia jest w stanie upadłości;

3. art. 19§3 ustawy Prawo spółdzielcze poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że żądanie pozwu narusza ten przepis , mimo że roszczenie zakresu odpowiedzialności członków Kasy zawarte w jej Statucie i wprowadzone w oparciu o upoważnienie ustawowe (art.26 ust. 3 ustawy o (...)) pozostaje w zgodności z regulacją przewidzianą w art.19 §2 ustawy Prawo spółdzielcze, zważywszy, że pomiędzy art.26 ust. 3 ustawy o (...) a art.19§2 ustawy Prawo spółdzielcze zachodzi *lex specialist – lex generalis*, przewidziana w treści art.2 ustawy o (...), który wyraźnie przyznaje pierwszeństwo przepisom regulującym powstanie i funkcjonowanie kasy przed przepisami dotyczącymi ogółu spółdzielni, co w konsekwencji powoduje, że w przypadku członków kas ustawodawca wyraźnie dopuścił możliwość rozszerzenia odpowiedzialności przewidzianej w art.19 §2 prawo spółdzielcze;

4. art. 118 k.c. i art. 120 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. poprzez błędne uznanie, że roszczenie powoda jest związane z prowadzeniem działalności gospodarczej Kasy i termin jego przedawnienia wynosi 3 lata jak również poprzez uznanie że najwcześniejszym możliwym terminem, w którym Syndyk mógł domagać się zapłaty od członków kasy z tytułu ich odpowiedzialności za stratę bilansową był moment ogłoszenia upadłości (...) czyli „luty 2015r.” - podczas gdy:

(1) roszczenie z tytułu podwójnej odpowiedzialności członków za straty Kasy nie jest roszczeniem związanym z prowadzoną przez (...) w W. działalnością gospodarczą (którą stosownie do art. 3 ust 1 ustawy o (...)) jest zasadniczo udzielanie pożyczek i kredytów oraz gromadzeniem środków pieniężnych) lecz jest osobnym, nie związanym z działalnością gospodarczą Kasy roszczeniem, wynikającym wprost ze Statutu Kasy, a ściślej z trwającego między członkiem Kasy (spółdzielni) a Kasą (spółdzielnią) stosunku członkostwa; a co za tym idzie roszczenie Powoda podlega 6-letniemu terminowi przedawnienia, który stosownie do art. 5 ust. 2 zd. 2 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw rozpoczął swój bieg z dnia 9 lipca 2018 r., a nawet przy przyjęciu 3-letniego terminu przedawnienia (2) terminem, od którego w realiach niniejszej sprawy można byłoby najwcześniej liczyć termin przedawnienia zgodnie z art. 120 zd. 2 k.c. w zw z art. 455 k.c. jest dzień 21 września 2015 r., jako dzień sporządzenia sprawozdania finansowego (...) w W. za rok 2014 r.

5. art. 5 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i dowolne uznanie, że roszczenie powoda skierowane przeciwko pozwanej jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, tj. z zasadą sprawiedliwości społecznej albowiem

pozwana, która wraz z przystąpieniem do (...) w W. wpłaciła udziały i jako wierzyciel Kasy nie powinna być traktowana jako jej dłużnik - podczas gdy:

(1) z powołaniem się na zasady współzycia społecznego nie można podważać i modyfikować ważnych dyspozycji przepisów prawnych zaś in casu zasady odpowiedzialności członkowskiej nie mogą być ograniczone, ani wyłączone ponieważ nie zaistniały w sprawie okoliczności wyłączające taka odpowiedzialność jak np. naruszenie swobody zawierania umów, czy wady oświadczenia woli:

(2) dla oceny istnienia granic i kierunków rozstrzygnięcia w oparciu o art. 5 k.c. konieczne jest prawidłowe ustalenie stanu faktycznego, będącego podstawą jego oceny z perspektywy zasad współzycia społecznego, zaś Sąd Rejonowy nie poczynił w opisanym zakresie żadnych ustaleń faktycznych, a ściślej nie przeprowadził jakiegokolwiek postępowania dowodowego w zakresie sytuacji majątkowej pozwanego, czy też przyczyn niewykonania przez niego obowiązków statutowych, w tym związanych z czynnym uczestnictwem w „życiu” Kasy (co przede wszystkim oznacza udział w walnych zgromadzeniach Kasy, zapoznawanie się z treścią podejmowanych przez walne zgromadzenie uchwał lub ich zaskarżanie);

(3) pozwany dobrowolnie akceptowała postanowienia Statutu Kasy przystępując do (...) w W. i stając się członkiem (współwłaścicielem) Kasy, w tym dobrowolnie godząc się na obowiązek wpłacenia udziału oraz funkcjonujących w Kasie sposobów pokrycia starty, stosownie do § 59 ust 5 Statutu;

(4) pozwany na żadnym etapie postępowania nie podnosiła zarzutu w zakresie sprzeczności roszczenia powoda z zasadami współzycia społecznego, jak również nie podnosiła żadnych okoliczności, które mogłyby być oceniane z perspektywy art. 5 k.c.; co nie pozostaje bez wpływu na istniejące domniemanie, że korzystający z prawa podmiotowego Syndyk - dochodzący roszczeń wynikających z prawnie ważnego i obowiązującego strony procesu Statutu Kasy - postępuje zgodnie z zasadami współzycia społecznego, zaś ciężar dowodu istnienia okoliczności faktycznych uzasadniających zarzut naruszenia art. 5 k.c. spoczywał na pozwanej, która nawet nie usiłowała wykazywać tych okoliczności, mogących stanowić o sprzeczności roszczenia Powoda z zasadą sprawiedliwości społecznej.

III. Naruszenie przepisów prawa procesowego, które miało istotny wpływa na treść zapadłego orzeczenia, a to art. 328§2 k.p.c., o ile Sąd w żaden sposób nie odniósł się w treści uzasadnienia do podstawy prawnej roszczenia powoda, tj. do §59 ust. 5 statutu Kasy, zgodnie z którym „odpowiedzialność członków za straty powstałe w kasie jest równa podwójnej wysokości wypłaconych udziałów”, jak również nie wyjaśnił z jakich przyczyn i w oparciu o jakie przesłanki faktyczne i prawne zastosował w sprawie art.5 k.c.

Wskazując na powyższe zarzuty wniósł o:

1. Zmianę zaskarżonego wyroku przez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwot dochodzonych pozwem;
2. Zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania według norm przepisanych, z uwzględnieniem kosztów pomocy prawnej adwokata udzielonej w toku postępowania apelacyjnego.

Pozwany w odpowiedzi na apelację nie zgodził się z zarzutami powoda i wniósł o oddalenie apelacji w całości.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda zasługiwała na uwzględnienie w przeważającej części.

W ocenie Sądu Okręgowego okoliczności podniesione w apelacji uprawniają do odmiennej oceny stanu faktycznego i wyciągnięcia odmiennych wniosków. Słusznie podniósł apelujący, iż Sąd Rejonowy orzekając w sprawie dopuścił się naruszenia art. 26 ust. 3 ustawy o (...), art.19§2 i 3 ustawy Prawo spółdzielcze oraz § 59 ust 5 statutu (...) w W..

Podkreślenia wymaga, iż w literaturze tematu prezentowane jest stanowisko, że przepis art. 26 ust. 3 ustawy o (...) dotyczy odpowiedzialności członka kasy za straty in abstracto. Autorzy tego poglądu twierdzą, że ta regulacja nie jest bezpośrednim źródłem powstania wierzytelności. Odpowiedzialność in concreto członka kasy za stratę bilansową realizowana jest w ściśle określonym ładzie proceduralnym. Odpowiedzialność ta nigdy nie powstaje zatem ani ipso iure ani automatycznie z chwilą powstania straty bilansowej. Poddanie powstania tej odpowiedzialności in concreto odpowiednim procedurom korporacyjnym jest uzasadnione potrzebą ochrony praw dla członka kasy (m.in. prawo zaskarżenia uchwały walnego zgromadzenia). Przepis art. 38 § 1 pkt 4 pr. spół. w zw. z art. 2 ustawy o (...) stanowi, że do wyłącznej właściwości walnego zgromadzenia należy podejmowanie uchwał w sprawie podziału nadwyżki bilansowej (dochodu ogólnego) lub sposobu pokrycia strat. Jeżeli przed ogłoszeniem upadłości kasy podjęto, we właściwym trybie, prawomocną uchwałę organu stanowiącego kasy w sprawie sposobu pokrycia straty poprzez zobowiązanie członków do uzupełnienia wkładów członkowskich, wówczas syndyk masy upadłości ma niezaprzeczalny tytuł prawny do dochodzenia odpowiednich roszczeń w stosunku do członków kasy. Wierzytelność taka wchodzi w skład masy upadłości i podlega likwidacji na zasadach ogólnych. Syndyk jest w takim przypadku wykonawcą roszczenia upadłej kasy w stosunku do jej członka. Kompetencję syndyka do dochodzenia po ogłoszeniu upadłości roszczeń ze stosunku członkostwa skonkretyzowanych przed ogłoszeniem upadłości podkreśla przepis art. 135 Ustawy prawo spółdzielcze w zw. z art. 2 ustawy o (...), zgodnie z którym po ogłoszeniu upadłości członkowie spółdzielni, na żądanie syndyka upadłości, niezwłocznie uiszczają niewpłaconą jeszcze część udziału. Przepis art. 135 Ustawy prawo spół. w zw. z art. 2 Ustawy o (...) odnosi się do skonkretyzowanego przed ogłoszeniem upadłości zobowiązania członka spółdzielni wobec spółdzielni.

Zdaniem Sądu Okręgowego powstanie straty bilansowej, na mocy § 59 ust. 5 Statutu Kasy, stanowi samoistną przesłankę odpowiedzialności członków wobec (...) w W.. Zasada taka została wprowadzona do Statutu Kasy na podstawie uchwały walnego zgromadzenia (Zwyczajnego Zebrania Przedstawicieli Członków Kasy) z dnia 27 czerwca 2013 r. w oparciu o ustawowe upoważnienie do podjęcia takiej uchwały zawarte w art. 26 ust. 3 Ustawy o (...). Przepis ten nie wskazuje aby istniał inny tryb podwyższenia odpowiedzialności członków Kasy aniżeli w drodze zmiany bądź uchwalenie Statutu. Nie istnieje zatem konieczność podejmowania dodatkowej uchwały walnego zgromadzenia, o której mowa w art. 38 ust. 1 pkt. 4 Ustawy prawo spółdzielcze.

Sąd Okręgowy przychylił się do stanowiska prezentowanego w doktrynie, zgodnie z którym już z samego porównania treści art. 26 Ustawy o (...) oraz § 59 statutu kasy wynika, że powstanie bilansowej straty w kasie stanowi samodzielną przesłankę odpowiedzialności członków kasy „w podwójnej wysokości wpłaconych udziałów”. Postanowienie § 59 pkt 3 statutu upoważnia walne zgromadzenie (zebranie przedstawicieli) tylko do powzięcia uchwały „zobowiązującej członków do wcześniejszego wpłacenia udziałów, niż to przewiduje statut”, co w kontekście przepisu art. 135 Ustawy prawo spółdzielcze oznacza, że przedmiotowe postanowienie odnosi się do czasu przed ogłoszeniem upadłości kasy. Inne rozumienie postanowienia, o którym mowa, oznaczałoby, że statutowa norma może w istotny sposób modyfikować normę ustawową mającą charakter ius cogens. Czasu przed ogłoszeniem upadłości spółdzielni dotyczy również przepis art. 38 § 1 pkt 4 Ustawy prawo spółdzielcze, przewidujący wyłączną właściwość walnego zgromadzenia do „podejmowania uchwał w sprawie podziału nadwyżki bilansowej (dochodu ogólnego) lub sposobu pokrycia strat”. Chodzi o to, że według zgodnego stanowiska orzecznictwa i doktryny czynności będące czynnościami zarządzania i rozporządzania mieniem upadłej spółdzielni mogą być dokonywane tylko przez organy postępowania upadłościowego, w szczególności przez syndyka przy ewentualnym udziale rady wierzycieli lub sędziego-komisarza (zob. art. 206 ust. 1–5 i art. 213 ust. 1 i 2 Ustawy prawo upadłościowe). Z tytułu zadeklarowanych, a jeszcze niewpłaconych udziałów spółdzielni przysługuje do członka wierzytelność, która po ogłoszeniu upadłości spółdzielni staje się natychmiast wymagalna, bez względu na termin wnoszenia udziałów określony w statucie spółdzielni. Udziały wpłacone przez członków tworzą jeden z funduszy własnych spółdzielni, choć w zwykłym toku zdarzeń (tj. poza upadłością spółdzielni) członkowie spółdzielni mogą rozporządzać nimi w czasie trwania członkostwa albo żądać ich zwrotu w razie ustania stosunku członkostwa (art. 21, art. 26, art. 27 § 1 i 2, art. 29 § 1, art. 78 § 1 pkt 1 i art. 125 § 3 Ustawy prawo spółdzielcze)- Stanisław Gurgul – Odpowiedzialność członków kasy po ogłoszeniu jej upadłości.

Sąd zauważa, iż na podstawie art. 61 Prawa upadłościowego, z dniem ogłoszenia upadłości majątek (...) stał się masą upadłości. Składnikami masy upadłości są również roszczenia wobec członków (...) o uiszczenie niewpłaconej jeszcze przez nich części zadeklarowanych wcześniej udziałów na podstawie art. 135 Prawa spółdzielczego oraz roszczenia o dopłatę 100% wartości posiadanych i wpłaconych przez spółdzielców udziałów na podstawie § 59 ust. 5 Statutu (...) w zw. z art 26 ust. 3 Ustawy o skok.

W świetle przepisów ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe, (obecnie t.j. Dz. U. z 2017, poz. 2344 (art. 433 pkt 1) z dniem ogłoszenia upadłości organy zarządzające i nadzorcze banku (przepisy o bankach stosuje się odpowiednio do skok-ów) ulegają rozwiązaniu. Ograniczenie kompetencji walnego zgromadzenia następuje też na podstawie art. 53a ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości, zgodnie z którym „roczne sprawozdanie finansowe jednostki, (...) podlega zatwierdzeniu przez organ zatwierdzający, nie później niż 6 miesięcy od dnia bilansowego”, z tym że, w świetle ust. 2a „przepisy ust. 1 i 1 a nie dotyczą jednostek, w stosunku do których ogłoszona została upadłość”.

Z kompetencji walnego zgromadzenia z chwilą ogłoszenia upadłości zostało wyłączone prawo zarządzania i rozporządzania majątkiem upadłego wchodzącym do masy upadłości. Z przepisów prawa upadłościowego nie wynika bezpośrednia kompetencja Syndyka do zastępowania organu uchwałodawczego jakim jest walne zgromadzenie. Jeśli nie wynika to z istoty kompetencji (jak np. braku możliwości udzielenia absolutorium), ani ustawy szczególnej (jak art. 53a ustawy z 29 września 1994 r. o rachunkowości) należy przyjąć, że kompetencji innych organów niż nadzorcze i zarządzające nie można domniemywać.

Jak to wcześniej wyjaśniono takie przejęcie kompetencji jednak nie było potrzebne, wobec powstania samodzielnej podstawy roszczenia, bez potrzeby podejmowania dodatkowej uchwały w trybie art. 38 ust. 4 prawa spółdzielczego. W ocenie Sądu Okręgowego odpowiedzialność pozwanej i innych spółdzielców wcale nie została wykreowana przez „decyzję” Syndyka nr 1/10/2016 z 28.10.2016 r., a opiera się na regulacji Statutu i Ustawy o (...).

Rację ma skarżący, iż jedną z podstawowych zasad prawa spółdzielczego jest odpowiedzialność członków za zobowiązania spółdzielni (art. 19§2 Prawa spółdzielczego), za niepowodzenie ekonomicznej jej działalności. Art. 26 ust. 3 Ustawy o (...), stworzył możliwość rozszerzenia - na podstawie odpowiednich postanowień statutu - zakresu tej odpowiedzialności. Pomiedzy art. 26 ust. 3 Ustawy o skok a art. 19§2 Prawa spółdzielczego zachodzi relacja *lex specialis* – *lex generalis*, przewidziana generalnie w treści art. 2 Ustawy o skok, który wyraźnie przyznaje pierwszeństwo przepisom regulującym powstanie i funkcjonowanie (...)ów przed przepisami dotyczącymi innych rodzajów spółdzielni.

Decyzja o przyjęciu podwyższonej odpowiedzialności majątkowej członków (...) za wszelkie straty tej kasy została podjęta przed ogłoszeniem upadłości uchwałą Zwyczajnego Zebrania Przedstawicieli Członków Kasy z 27.06.2013 r. Uchwała została zarejestrowana przez Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, XIV Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego. Przy dokonywaniu wpisu do rejestru, sąd rejestrowy był zobowiązany do dokonania zbadania formalnej prawidłowości ogłoszenia i przeprowadzenia zebrania przedstawicieli.

Oczywistym jest, zgodnie z brzmieniem art. 19§3 Prawa spółdzielczego, że członek spółdzielni nie odpowiada wobec wierzycieli spółdzielni za jej zobowiązania.

W ocenie Sądu Okręgowego roszczenie powoda nie może być postrzegane jako sprzeczne z tym uregulowaniem. Wzmiankowany przepis ma bowiem na celu wyłączenie możliwości dochodzenia roszczeń względem konkretnych członków spółdzielni przez poszczególnych jej wierzycieli. Przepis ten nie wyłącza natomiast odpowiedzialności członków względem samej spółdzielni za straty powstałe w spółdzielni. Na pokrycie zobowiązań spółdzielni mogą być przeznaczone zadeklarowane przez członka udziały. Istotą art. 19 § 3 Prawa spółdzielczego jest bezpośrednia odpowiedzialność członków spółdzielni wobec spółdzielni, a nie wobec jej wierzycieli.

Sąd Okręgowy analizując zagadnienie przedawnienia stwierdza, że roszczenie nie było przedawnione.

Jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi sześć lat, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata. Jednakże koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż dwa lata (art. 118 k.c.).

Dochodzone w niniejszej sprawie roszczenie nie jest powiązane z prowadzoną przez (...) działalnością gospodarczą. Stanowi ono roszczenie z tytułu członkostwa w spółdzielni. Tylko stosunki prawne pomiędzy Kasą a pozwanym wynikające z zawieranych umów dotyczących gromadzenia środków pieniężnych, udzielania pożyczek i kredytów czy prowadzenia rozliczeń finansowych są podobne do relacji przedsiębiorcy z konsumentem. Natomiast podstawa dochodzonego roszczenia wynika -wprost z ustawy i Statutu, jest typowym stosunkiem wewnątrzspółdzielczym, wynika nie z umowy gospodarczej zawartej przez pozwanego z Kasą, lecz z samego członkostwa. Roszczenia wewnątrzspółdzielcze związane są z prowadzeniem przez spółdzielnię działalności gospodarczej tylko wtedy, gdy wynikają z zawartej pomiędzy spółdzielnią a jej członkiem umowy i to umowy, której realizacja mieści się w prowadzonej przez spółdzielnię działalności gospodarczej, którą może być budownictwo mieszkaniowe i związany z tym obowiązek uzupełnienia wkładów budowlanych przez spółdzielców (uzasadnienie uchwały 7 sędziów SN roku, sygn. akt III 69/16).

Sąd Okręgowy uznaje, że powód może dochodzić od pozwanego jako członka (...) kwot odpowiadających wartości wpłaconych i przejętych przez niego udziałów przez 6 lat od roku ich wymagalności. Rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia miało miejsce w 2015 r., kiedy to stwierdzono stratę bilansową.

Ustalenie konkretnego dnia pozostaje bez znaczenia dla kierunku rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, skoro wedle art. 118 k.c. koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego. Nawet jednak przyjęcie trzyletniego terminu przedawnienia oznacza, że dochodzone roszczenie mogło być zgłoszone do końca 2018 r., a ten termin został zachowany. Początkową datą od której rozpoczął bieg termin przedawnienia była data sporządzenia bilansu (2015 r.).

Sąd Rejonowy wadliwie uznał, iż żądanie dopłat przez Syndyka jest sprzeczne z zasadami współzycia społecznego. Obowiązek pokrywania straty bilansowej przez członków skoków w określonym zakresie wynika z przepisów prawa o randze ustawowej i pozaustawowej. Twierdzenie, że jest to niesprawiedliwe społecznie wymagałoby pogłębionego wyводу, a tego Sąd Rejonowy nie uczynił. Z akt sprawy nie wynika, aby pozwany utracił lokaty niepokryte przez Fundusz Gwarancyjny. Członkostwo w (...) -u jest dobrowolne, nie została też wyłączona możliwość wystąpienia ze spółdzielni i uniknięcia negatywnych konsekwencji, o których mowa wyżej. Pozwany również mógł, jak każdy członek spółdzielni, takie działania podjąć. Nie zostały wykazane żadne szczególne okoliczności po stronie pozwanego, które uzasadniałyby pogląd odmienny.

Roszczenie powoda w zakresie odsetek znajdowało natomiast uzasadnienie w brzmieniu art. 481§1 k.c. stanowiącego, że jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Uregulowanie to pozostaje w zgodzie z zasadą przyjętą w art. 481§2 zd. 1 k.c., która przewiduje, że jeżeli stopa odsetek nie została umownie ustalona należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości tam wskazanej. Przy czym Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do zasądzenia odsetek ustawowych od dnia 29 grudnia 2016r., uznając iż wezwanie z dnia 21 listopada 2016r. nie zostało skutecznie doręczone pozwanemu. Wezwanie to zostało wysłane do pozwanego na adres: (...)-(...) G., ulica (...) i wróciło nieodebrane. Jak wynika z wyjaśnień pozwanego złożonych na rozprawie w dniu 13 listopada 2018r., pod w/w adresem nie mieszka on od kilku lat, zamieszkuje przy Placu (...) w G.. Mając na uwadze powyższe okoliczności, zasądzono od pozwanego na rzecz powoda odsetki ustawowe za opóźnienie od zasądzonej kwoty 750 zł od dnia 5 października 2018 r., tj. od dnia następnego od skutecznego doręczenia pozwanemu odpisu pozwu.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie przepisu art. 386§1 k.p.c. zmienił zaskarżone orzeczenie i uwzględnił roszczenie główne w całości, oddalając częściowo roszczenie o zapłatę odsetek.

W przedmiocie kosztów procesu zarówno przed Sąd I- ej jak i II-giej instancji Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art.102 k.p.c., odstępując od obciążania pozwanego tymi kosztami. Zdaniem Sądu Okręgowego w stosunku do pozwanego zachodzą szczególne okoliczności o charakterze osobistym, które uzasadniały zastosowanie w/w instytucji. Z wyjaśnień pozwanego złożonych na rozprawie w dniu 13 listopada 2018r., które Sąd uznał za wiarygodne, wynika iż pozwany ma 57 lat i nie pracuje z powodu wypadku, jakiemu uległ. Nie uzyskuje dochodów, a kwota dochodzona pozwem wystarczyłaby mu na dwa miesiące egzystencji. Tym samym Sąd uznał, iż bardzo trudna sytuacja materialna pozwanego uzasadnia odstąpienie od obciążania go kosztami procesu.

SSO Alicja Wiśniewska SSO Cezary Olszewski SSO Mirosław Krzysztof Derda